

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep.
0030 Oslo

Oversendes kun per e-post: postmottak@kud.dep.no

Oslo, 11. september 2014

Deres ref: 14/3035 SFA:MK

FORSLAG OM ENDRINGER I ÅNDSVERKLOVEN: HØRINGSSVAR FRA RIKSTV AS

1. INNLEDNING

Vi viser til departementets brev av 1. juli 2014 med høringsnotat med forslag til endringer i åndsverkloven. RiksTV inngir i dette brev merknader til høringsnotatet.

2. OM RIKSTV AS

RiksTV er tjenestetilbyder i det norske digitale bakkenettet (DTT). Det digitale bakkenettet er unikt i norsk fjernsynssammenheng, og gjør at 98 prosent av husstandene i Norge kan motta signaler og få høykvalitets fjernsyn ved bruk av en vanlig antenne og en digital mottaksboks. Nettet ble åpnet fra 1. september 2007, og Norges Televisjon AS har statlig konsesjon som legger føringer for operasjon av nettet.

Deler av kapasiteten i nettet fremleies av Norges Televisjon til RiksTV. RiksTV forvalter denne i henhold til konsesjonsvilkårene fra departementet og plikter å gi alle kringkastere som ønsker det tilgang. Ved overskuddsetterspørsel skal kapasiteten fordeles i henhold til objektive, ikke-diskriminerende kriterier.

RiksTV eies av NRK, TV2 Gruppen og Telenor Media Invest med like deler.

RiksTV har medio 2014 ca 280 000 betalende abonnenter, og er derfor en viktig aktør i å sikre hele landet god tilgang på høykvalitets- og stabile fjernsynssendinger.

3. FORSLAG OM INNFØRING AV GENERELL AVTALELISENS

3.1 Oppsummerende merknader

RiksTV er ikke prinsipielt avvisende til at det innføres en generell avtalelisens, så lenge bestemmelsen vil fungere som *mulighet* for brukere til å innhente samtykke til ulike utnyttelsesformer hvor individuelle avtaler med rettighetshavere er upraktisk eller umulig.

Det foreliggende forslaget er imidlertid ikke utredet godt nok, og det kan få andre utilsiktede og negative virkninger. RiksTV er derfor av den klare oppfatning at det ikke bør vedtas en generell avtalelisens på det grunnlag som nå foreligger.

Høringsnotatet inneholder få konkrete merknader om *formålet* med en generell avtalelisens, ingen opplysninger om et *konkret behov* for en slik avtalelisens, og er helt taus om de *konkrete virkningene* en generell avtalelisens vil få. Høringsnotatet hviler dessverre på generelle termer, tilsynelatende uten empiri. Det betyr at lovendringen kan medføre økt uklarhet, gi grunnlag for nye rettslige tvister og en uheldig klareringssituasjon.

RiksTV mener derfor at spørsmålet om generell avtalelisens må utredes dypere, og eventuelt sendes på ny høring. I høringsnotatet er det ikke pekt på ett eneste akutt behov for at den må innføres nå. Derfor kan spørsmålet vente, f.eks. til åndsverkloven undergis en fullstendig revisjon. RiksTV vil oppfordre Kulturdepartementet til å prioritere arbeidet med ny åndsverklov.

3.2 Behovet for en generell avtalelisens

RiksTV er opptatt av å ha forutsigbare rammebetingelser. Som departementet er kjent med, har bransjen har i de seneste årene vært gjennom en lang rekke nemndssaker og rettsaker på området for fjernsynsdistribusjon. RiksTV er av den oppfatning at situasjonen nå i økende grad er rettslig avklart, og at partene kan forholde seg til de avgjørelser som foreligger. Innføringen av en generell avtalelisens vil representere en ny innskrenkning i opphavsmenns enerett, og en ny rammebetingelse for en bransje som har vært gjennom omfattende rettslige prosesser og endringer i de seneste årene. En slik endring bør derfor være solid begrunnet.

I høringsnotatet uttales det imidlertid helt generelt at det er «gode grunner» for å innføre en generell avtalelisens, og at det som følge av «den teknologiske utviklingen oppstår [...] nye bruksmåter for opphavsrettslig beskyttet materiale og behov for å kunne klarere rettighetene til slik bruk». Hvilke *konkrete* behov som har meldt seg er det imidlertid ingen redegjørelse for.

På fjernsynsområdet kan all type ny bruk i prinsippet og i praksis klareres ved at produsentene og kringkasterne får frikjøpt alle rettigheter, i tråd med de alminnelige reglene om individuell klarering i åndsverkloven § 2. Gjeldende praksis er også at kringkasterne og produsenter frikjøper rettigheter i forbindelse med produksjonen, og at dette omfatter alle kjente og ukjente former for eksemplarframstilling og offentlig fremføring.

En strukturell endring av dette regimet kan ha store konsekvenser for hele verdikjeden. RiksTV kan ikke se at det eksisterer et konkret og påtrengende behov for en generell avtalelisens nå. Hvis det eksisterer slike behov, og som departementet er kjent med, burde det i det minste ha vært løftet frem i høringsnotatet, og det burde vært analysert om innføringen av en generell avtalelisens er riktig virkemiddel for å løse slike behov. Når slik identifikasjon av behov mangler, er det heller ikke mulig å analysere og vurdere om det behovet løses ved en generell avtalelisens, eller om det finnes bedre virkemidler.

Det kan dessuten meddeles at RiksTV ikke har opplevd spesielle problemer med å få nye «bruksområder» klarert som følge av manglende eller utilstrekkelig lovgivning. De «problemer» som har eksistert på kringkastings- og fjernsynsdistribusjonsområdet i de senere år, med omfattende rettslige prosesser, har ikke primært vært på områder hvor rettighetsklarering skal skje etter § 2, men på områder hvor det er avtalelisenser.

En generell avtalelisens bør derfor underligges en mer grundig analyse og granskning før den eventuelt vedtas i en eller annen form. Det var grundige utredninger forut for tilsvarende omfattende endringer i klareringsregimet, f.eks. NOU 1984:25 (Nabolandsfjernsyn i kabel), NOU 1985:30 (Betaling for sekundærbruk av utøvende kunstneres prestasjoner) og NOU 1988:22 som ligger til grunn for en rekke av dagens avtalelisensbestemmelser.

For RiksTV fremstår det som klart betenkelig å innføre en generell avtalelisens med en generell henvisning til «teknologisk utvikling» og med betydelig videre virkningsområde enn åndsverkloven § 34, uten reell analyse av behovet for den. Høringsnotatet har klare svakheter på dette punkt.

3.3 Manglende virkningsanalyse

Som nevnt innledningsvis er RiksTV er ikke på prinsipielt grunnlag avvisende til at det innføres en generell

avtalelisens. Dette forutsetter imidlertid at bestemmelsen praktiseres og får den virkning som den etter ordlyden skal ha, nemlig å fungere som en mulighet for brukere til å innhente samtykke til ulike utnyttelsesformer hvor individuelle avtaler med rettighetshavere er upraktisk eller umulig.

RiksTV er likevel klart bekymret for at det foreliggende forslaget ikke utredet godt nok, og at en vedtakelse av en generell avtalelisens vil lede til utilsiktede og negative resultater:

For det første fremstår det som usikkert hvordan det vil påvirke allerede inngåtte avtaler på det audiovisuelle området, som ofte inneholder bestemmelser om at alle rettigheter er overdratt – men med regulering av hvem som har rett til et eventuelt vederlag etter en avtalelisensbestemmelse.

For det andre vil RiksTV uttrykke en bekymring over at bestemmelsen kan brukes som en «unnskyldning» for at organisasjoner av rettighetshavere vil innkreve vederlag for bruk av verk som allerede er klarert. Dette er blant annet begrunnet i uttalelser fra organisasjoner som RiksTV har møtt i de siste månedene, og som uttrykkelig har meddelt at de ser innføringen av en generell avtalelisens som en mulighet til å organisere seg og kreve vederlag av fjernsynsdistributører som ikke driver videresending, herunder på satellitt (DTH) og bakkenett (DTT).

For det tredje ser RiksTV at det er en fare for at innføringen av en generell avtalelisens i praksis kan medføre en ytterligere oppsplitting av klareringsprosessen, og dermed medføre en mer omfattende, vanskeligere og byråkratisk ordning enn at rettigheter frikjøpes individuelt. En generell avtalelisens kan medføre at organisasjoner pålegger sine medlemmer å «holde tilbake» rettigheter som i dag frikjøpes, for å posisjonere seg under en ny avtalelisensbestemmelse.

Innføring av en generell avtalelisens kan derfor vise seg å bli en utvikling i gal retning, som ikke vil tjene til fremskritt i markedet.

I høringsnotatet er det en formulering som kan peke i retning av at en generell avtalelisens kan få slik virkning som skissert ovenfor: I pkt. 1.1 uttrykker departementet at «*[d]ersom partene ikke kommer til enighet om slik avtale, blir resultatet at den aktuelle bruk ikke kan foretas*». RiksTV mener dette i beste fall er upresist. Det kan ikke være slik at en organisasjon kan posisjonere seg under en ny avtalelisens og kreve at det inngås avtale, og at den konkrete handlingen uten avtale ikke kan foretas. Hvis det ikke er inngått avtalelisens, er handlingens rettmessighet et spørsmål om hvilke rettigheter brukeren har fått overdratt eller ervervet etter de ordinære regler. At det eksisterer en organisasjon som er representativ på et område betyr ikke at en avtale med organisasjonen er en forutsetning for en handlings rettmessighet. Departementet bes presisere dette i forarbeidene dersom arbeidet med generell avtalelisens fortsetter.

De konkrete virkningene av en eventuell bestemmelse om generell avtalelisens er så lite klarlagt i høringsnotatet at RiksTV oppfordrer departementet til å utrede dette på nytt før arbeidet eventuelt går videre.

Hvis det likevel foreslås innføring av en generell avtalelisens, vil RiksTV oppfordre departementet på det sterkeste til å klarlegge i forarbeidene at innføringen av en generell avtalelisens ikke skal brukes der det allerede er eksisterende regimer og rammebetingelser, og dessuten at departementet ikke har tatt stilling til om det på enkelte områder eksisterer uklare rettigheter.

3.4 Anvendelsesområde og vilkår

Avtalelisenser er et unntak fra utgangspunktet om at opphavsmannen råder over verket, og derfor innskrenkning av opphavsmannens enerett. Innføring av avtalelisenser innebærer også en endring av det rettslige rammeverket som ligger til grunn for inngåtte avtaler.

De avgrensede avtale- og tvangslisensbestemmelsene gjelder på spesifikke områder, og det er mulig med domstolsbehandling for å få avklart virkeområdet. Utenfor anvendelsesområdet til de konkrete

avtalelisensbestemmelser gjelder hovedreglene. Det gir aktørene i bransjen en viss forutberegnelighet for hvor klarering i praksis må skje individuelt, og hvilke typer utnyttelsesformer som det må forventes å klarere ved avtalelisens.

Anvendelsesområdet for en avtalelisens under en generell bestemmelse vil ikke være avgrenset av lovbestemmelser, og er derfor et brudd med dagens rammebetingelser. Avgrensningen av en avtalelisens, og hvor langt den strekker seg, vil dermed avgjøres av hvilket område den aktuelle organisasjonen er representativ på. Dermed forsvinner også den forutsigbarheten som nevnt ovenfor. Det innebærer også at gyldigheten og virkeområdet til en avtalelisens kan avhenge av en stor mengde kontrakter mellom organisasjon og opphavsmenn som brukeren ikke har innsyn i. RiksTV mener at det må utredes nærmere om det bør gis nærmere retningslinjer for hva som er «et bestemt område», og hvordan dette avgrenses i praksis.

Uansett mener RiksTV at en generell avtalelisens må gjelde et klart definert område, og at det må stilles krav til representativitet for de organisasjoner som kan inngå slike avtaler.

3.5 Erfaringer fra Sverige og Danmark

Det synes å være en sentral begrunnelse for innføring av en generell avtalelisens at det finnes slik bestemmelse i Danmark og Sverige. Det er i høringsnotatets pkt. 3.2.1 og 3.2.2 redegjort for innholdet i svensk og dansk rett på dette punkt.

Høringsnotatet mangler imidlertid en analyse av hva disse bestemmelsene har medført i praksis i våre naboland. Det er ingen informasjon eller empiri som gir noe svar på om bestemmelsene fungerer tilfredsstillende og om de dekker et behov som var etterspurt. Siden slik gjennomgang mangler, er det heller ikke noen redegjørelse for virkningene av bestemmelsen om generell avtalelisens i våre naboland.

RiksTV at slike erfaringer burde vært innhentet som bakgrunn for et forslag om en generell avtalelisens, og at det er en svakhet ved høringsnotatet at det ikke inneholder slike.

3.6 Godkjenningsordning

Departementet har særskilt reist spørsmål om det bør være en godkjenningsordning for organisasjoner med rett til å gi avtalelisens.

RiksTV mener at det burde vært redegjort bedre for erfaringene fra henholdsvis Sverige og Danmark som har valgt hver sin løsning. Uten slik redegjørelse mener RiksTV, i tilfelle innføring av generell avtalelisens, at det bør være en godkjenningsordning.

De som ønsker å utnytte åndsverk i medhold av en generell avtalelisens har et åpenbart behov for å vite at avtalen inngås med en organisasjon som oppfyller kravet om representativitet. Uten en godkjenningsordning vil avtalemotparter ha lite annet enn organisasjonens pretensjon å bygge på. En godkjenning bør dessuten ikke gis uten at det *klart spesifiseres av at den er avhengig av at representativitetskravet til enhver tid er oppfylt*. En godkjennelse bør dessuten *klart og tydelig definere hvilket område den gjelder på*.

4. ENDRING I TVISTELØSNINGSREGLENE

RiksTV videresender kanalen SVT etter avtale med Norwaco.

RiksTV har oppfattet at nemndsordningen har klare svakheter, spesielt på de formelle rammene som regulerer hvordan en nemndssak skal gjennomføres. I praksis har det vært gjennomført nemndssaker i form av «hovedforhandlinger», men uten at tvistelovens regler om møteplikt, dokumentfremleggelse etc. gjelder.

RiksTV er av den oppfatning at nemndsordningen burde vært vurdert i et større perspektiv i forbindelse med

fullstendig revisjon av åndsverkloven, for eksempel om det er mulig å kombinere de ulike nemndsordninger som foreligger.

Av hensyn til forutberegnelighet for aktørene i bransjen, mener RiksTV at det inntil ny og fullstendig revisjon av åndsverkloven foreligger bør unngås å endre unødige på reglene knyttet til videresending av kringkastingssendinger. Derfor heller RiksTV mot at det som i høringsnotatets punkt 4.3.3.2 er kalt «alternativ 2», nemlig at nemndsordningen opprettholdes, men uten at nemndas avgjørelser blir bindende for kringkasterne er det beste alternativet. Det klare problemet med en slik løsning er imidlertid spørsmålet om hvordan det praktisk skal løses at kringkasterne ikke er bundet av resultatet. RiksTV stiller spørsmål ved om departementet mener å foreslå en løsning der kringkasterne kan bringe saker inn for nemnda, men uten å bli bundet av resultatet. Høringsnotatet gir heller ikke klare svar på dette.

5. GJENNOMFØRING AV HITTEVERKSDIREKTIVET

RiksTV har ingen merknader til gjennomføring av hitteverksdirektivet, høringsnotatet pkt. 5.

6. DET SAKKYNDIGE RÅD FOR ÅNDSVERK

RiksTV har ingen merknader til den foreslåtte avviklingen av det sakkyndige råd for åndsverk, høringsnotatet pkt 6

Med vennlig hilsen
for RiksTV AS

Christian Birkeland
Administrerende direktør